

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino sred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Doležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Važna šolska zadeva.

Vsled zankaza vis. c. kr. dež. šols. sveta štajerskega stavilo se je v teku tega leta do vseh okr. šolsk. svetov vprašanje, v katerem šolskem letu naj se začne poduk v nemščini.

Vsi okrajni šolski sveti dali so odgovor in ta se je predložil vis. c. kr. dež. šolsk. svetu v Gradcu.

Gospoda v Gradcu pričakovala je, da bo odgovor tak, kakoršnega si je ona želela, — ugoden za blaženo nemščino.

Temu ni bilo tako. Slovenci v veliki večini niso postavili materinščine v kot in tujščine za pogrnjeno mizo.

In glej, kaj se zgodi!

Gospoda v Gradcu ponavlja prejšnje vprašanje in hoče spet odgovora.

Kaj pa se ji naj odgovori? Možje, ki so dali prvokrat odgovor, so stvar gotovo dobro premislili in bi drugokrat ne mogli dati drugega odgovora, kakor so ga dali prvokrat. Isto ponavljati pa bi bilo odveč.

Kaj tedaj storiti?

Molčati in stvar pustiti pri prvem sklepu, bode najboljši odgovor in nihče ne pride v zadrego. Bati se ni nič, zgoditi se ne more nič. Korajža velja.

Dr. Jurtela.

Imenitni spomini.

Da Madjari niso vselej to bili v Avstriji, kar so sedaj in da še posebej avstrijsko cesarstvo ni toliko na dolgu Madjarom, kolikor so le-ti cesarstvu, za to nam priča veličastno praznovanje, ki se je vršilo v Budi v pričo Njih veličanstva svetlega cesarja.

Ohaja se namreč 200letnica, kar so avstrijski vojaki Budo, glavno mesto ogerske skupine, oteli turški sili. Le-ta je bila od leta 1541 v rokah Turkov. Od todi so pa oni razsajali ter na vse strani požigali in morili, da je bila groza, izlasti še za našo, štajersko deželo. —

Leta 1683 pa so Turki bili segli celo po Dunaju. Njih veliki vodja, Kara Mustafa, je vzprejel nalog, Dunaj podvreči sultanu, toda ni se mu posrečilo, mesta v svoje roke dobiti. Cesarjska vojska je Turke do dobra natepla ter jih je podila globoko doli na Oggersko. Ostrogon, veliko in trdno mesto, v katerem prebiva prvi škof ogerskih dežel, jim je vzela in poleg tega še več drugih, imenitnih trdnjav.

Pomoč božja bila je tu očitna in na njo se je opiral knez Starhemberg, ki je bil Dunaj srečno branil zoper turške drhali, lotil se je leta 1684 trdnjave Buda ter jo hotel vzeti Turkom, toda v tem ni imel sreče, kajti Turki so ga vselej odbili. Bili so hrabri in imeli so dovolje vojakov.

Sedaj je bil mir celi dve leti, niti cesar Leopold niti Turki niso kaj posebnega začeli, a moči, vojsčake so zbirali ter se tako pripravljali na novo, trdo bitko. Do nje je tudi prišlo, toda še le leta 1686. Cesar Leopold se je zavezal z nemškimi knezi ter sklenil konec storiti turški moči po ogerskih deželah. Dalje je ni mogel pretrpeti — sramote, da še stoji turški polumesec na kršč. cerkvah.

Brez božje pomoči pa se ni upal kaj doseči, tedaj pa je ogerski vojskovodja, grof Nikolaj Eszterhazy, položil dno novi cerkvi na Dunaju — na čast Mariji Pomočnici. Ta cerkev še stoji sedaj, kakor da je vedni spomin za nas, da brez pomoči božje naše cesarstvo ni nastalo, pa se tudi ne bo brez nje obdržalo.

Cesar se je zanesel v tem oziru na sv. Očeta v Rimu, takrat Inocencija XI. Sv. Oče so tudi v resnici kar h krati poslali 200.000 tolarjev in rimski kardinalje so še 100.000 tolarjev navrgli, češ, da bode cesarju mogoče obilnišo vojsko zbrati. Pravi se, da so tudi rimske gospé enako svoto v isti namen pridjale. Oj to je bilo še takrat dobro, krščansko življenje po mestih!

Škofje po cesarstvu, gospé in krščansko ljudstvo je še svoj, in to ne mal del pridjalo

in tako je imel cesar dovolje denarja in je torej ležje spravil potrebno vojsko skupej. Naj bi pa ne manjkalo njej poguma, za to se je pridružil vojski kapucin Marko d'Aviano, tisti, ki je bil že pri Dunaju vojsko s toliko srečo navduševal.

Na čelo vojske je stopil vojvoda Karol Lorenski in več drugih mož, ki so se že bili proti Turku vojskovali. Cela vojska je štela 90.000 mož, med njimi je bilo 30.000 Nemcev in 20.000 Ogrov in Hrvatov, ostalo število pa so druge dežele dopolnile. Kakor se vidi, segle so torej vse dežele skup, da bi ljutega sovražnika kršč. vere do dobra ugnale.

In to se je doseglo. Bilo je v Budi 16.000 turških vojščakov, njim na čelu je stal Abdi paša, mož silovit in čez mero srčen. Prav za prav ni bil Turek, ampak Švicar, doma iz Berna. Bog zna, po kaki poti je prišel med Turke, toda odkar je bil poturica, t. j. odkar je prevzel turško vero, stopal je pri Turkih od stopinje do stopinje in je vedel najbolj, kako se kristijanom prihaja do živega. Zato je dobil tudi od njih povelje čez trdnjavo Buda. Vsa Turčija je gledala z zaupanjem na-nj.

Bilo je dne 18. meseca junija leta 1686. Cesarska vojska je obsedla Budo. Bilo je težko delo, močno trdnjavo dobiti v roke, posebno pa še Turkom jo vzeti. Ta čas so namreč le bolj pod zemljo delali in rove kopali, v katerih so smodnika ponasipali in jih potlej vžigali. Tak svet je seveda šel v zrak, toda vprašanje je zmeraj bilo, komu bode več škode napravil, ali domači ali sovražni vojski. Turki so se na take rove posebno razumeli. Ali dne 13. julija jim je rov, ki so ga bili izkopali, velik kos ozidja ponesel v zrak in cesarski vojščaki so že mislili, da bodo sedaj lahko prodrli v trdnjavo, toda izmotili so se kaj hudo. Ko so namreč hoteli prodreti skozi luknjo v mesto, spustili so Turki drugrov v zrak in več kakor 1400 cesarskih vojščakov je našlo naglo smrt. Med njimi je bilo več imenitnih mož — taci, ki so hrepeneli, čem prej mogoče, Turke podreti.

Ker se jim tedaj ta naskok ni dobro ponesel, streljali so sedaj skozi celih 15 dni v ozidje. Čudo, koliko so tu poedini storili, ali malo je izdalo. Pač je padel kos zida, toda ni veliko pomagalo, ker je bil ondi svet sila strm in niso mogli vojščaki splezati skozi luknjo v mesto.

Naskok, ki so ga dne 1. meseca avgusta poskusili, se jim tudi ni posrečil. Cesarskih je blizu 4000 padlo, a bili so ob koncu tam, kjer prej, obžalovali pa so smrt obilnih, srečnih junakov. (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

O zastrupljenju škodljivih mrčesov.

Strup, ki se ima v to svrho porabiti, mora ali mrčese zmociti, jih prevleči, ko pride z njimi v dotiko, ali pa mora pline ali slapove okoli sebe razširjevati, ki so sposobni in pripravi mrčese umoriti.

Mrčesi so prekodredno različni po svoji občutljivosti proti strupu; med tem ko se n. pr. gosenice, drevesne predice (*Hypomeneuta*) in listne uši že s prav slabo raztoplino poškopljene zastrupijo, da poginejo, je treba za krvne uši in kislubine črve dosti močnejšega strupa. Strup, ki je bil leta 1880 od dr. Nesslerja za kislubine črve priporočan, bi se mogel zoper vse mrčese s pridom rabiti, ko bi ne bil predrag. Strupi pa, ki se hočejo za poškopljenje ali pomazanje dreves porabiti, morajo biti zelo dober kup, pri tem pa dosti močni, da mrčes pomorijo, vendar pa rastlinam ne delajo kvara, s katerimi dohajajo v dotiko. Ker so mrčesi, kakor se je zgoraj povedalo, različne stanovitnosti za strup, za to je treba posluževati se različnih strupov.

1. Krvna uš. Pri vsakem zastrupovanju mrčesov s kako tekočino je, kakor je že bilo gori povedano, prvi pogoj, da se mrčesi brž in gotovo z njo zmocijo.

Tekočina mora nadalje lahko v razpoke in globeli v drevesni skorji vdirati. To pa je posebno potrebno pri krvni uši, katera se pogosto v tesnih špranjah in globelih in pa pod drevesno skorjo nahaja. Tudi otežkoči prodiranje tekočine volna, s katero so krvne uši povite. Opetovano se je opazilo, da se je mijilna raztoplina, katera je drugi mrčes naglo zmocila, v podobi okroglih kapljah odvalila ali, če je bil mrčes v špranjah, mu je samo volno nekoliko zlepila in tako samo izstop zraka za- branila, v razpoke vdrla, mrčesa pa vendar ni pomorila. Na drevesih, ki so bila prav skrbno z apnenim mlekom pomazana, se je večkrat opazilo, da so se krvne uši spomladi in poleti prav številno iz špranj in globeli razvijale in da je bil dozdev, kakor da bi na apnu sedele. Gotov dokaz, da apnenom mleko ni zadostno vdiralo in tudi pristopa zraku ne v ti meri oviralo, da bi se mrčes zadušil. Med mnogimi stotinami priprostitih in sestavljenih pomočkov, kateri so bili gledé svoje porabnosti za zastrupljenje mrčesa preskuševani, zmocilo je le patočno olje in njegove zmesi mrčes najbolje. Patočno olje tukaj nima toliko namena mrčesa zastrupiti, kolikor pa ga brž in zanesljivo zmociti in v špranje in globeli v drevesni skorji vdirati.

Ker imajo krvne uši zmocnost se silno močno zarejati in ker silno škodo narejajo in